

«ԱՐՅԱՆ»
ԳԻՏԱՆՏԵՍԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԱՐՅԱՆԻ ԵՐԻՏԱՎԱՐԳ
ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՄՆԱԳԵՏՆԵՐԻ
ՄԻԱՎՈՐՈՒՄ (ԱՆԳՄՄ)

ԵՐԵՎԱՆԻ
ՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԿ

ՄԵԴԻԱ
ԱՍՈՑԻԱՅԻՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՅԱՆ

SCIENTIFIC
ARTSAKH

НАУЧНЫЙ
АРЦАХ

№ 4(7), 2020

Հիմնադիր – Founder – Учредитель:
ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ (ԵՊՀ)
YEREVAN STATE UNIVERSITY (YSU)
ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ (ЕГУ)
www.y-su.am

Հրատարակիչ – Publisher - Издатель:
ԱՐՑԱԽԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՍՆԱԳԵՏՆԵՐԻ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄ (ԱԵԳՄՍ)
UNION OF YOUNG SCIENTISTS AND SPECIALISTS OF ARTSAKH (UYSSA)
ОБЪЕДИНЕНИЕ МОЛОДЫХ УЧЁНЫХ И СПЕЦИАЛИСТОВ АРЦАХА (ОМУСА)
www.aegmm.org

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՑԱԽ

SCIENTIFIC ARTSAKH

НАУЧНЫЙ АРЦАХ

№ 4(7), 2020

«Գիտական Արցախ» պարբերականն ընդգրկված է Հայաստանի Հանրապետության Բարձրագույն որակավորման կոմիտեի (ՀՀ ԲՈԿ) սահմանած դոկտորական և թեկնածուական ատենախոսությունների հիմնական արդյունքների ու դրույթների հրատարակման համար ընդունելի գիտական պարբերականների ցանկում:

«Գիտական Արցախ» պարբերականը գտնվում է www.elibrary.ru կայքում:

The «Scientific Artsakh» journal is included in the list of scientific periodicals acceptable for publication of the main results and provisions of doctoral and candidate theses established by the Higher Attestation Committee of the Republic of Armenia (HAC RA).

The «Scientific Artsakh» journal is posted on www.elibrary.ru website.

Журнал «Научный Арцах» включен в список научных периодических изданий, принятых для публикации основных результатов и положений докторских и кандидатских диссертаций, установленных

Высшим аттестационным комитетом Республики Армения (ВАК РА).

Журнал «Научный Арцах» размещен на сайте www.elibrary.ru.

«ԱՐՑԱԽ» հրատ. – «ARTSAKH» Publ. – Изд. «АРЦАХ»
ԵՐԵՎԱՆ – YEREVAN – ЕРЕВАН
2020

Տպագրվում է Երևանի պետական համալսարանի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Համարը հրատարակության է երաշխավորել «Գիտական Արցախ» պարբերականի խմբագրական խորհուրդը

**Ընթացիկ համարը նվիրվում է 2020թ. սեպտեմբերի 27-ին
աղբբեջանաթուրքական վարձկան հրոսակների սանձագերծած
պատերազմում Արցախի Սուրբ հողի քաջարի պաշտպաններին:**

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Նախագահ՝ Արամ ՍԻՄՈՆՅԱՆ, ԵՊՀ հայագիտական հետազոտությունների ինստիտուտի տնօրեն,
ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գլխավոր խմբագիր՝ Ավետիք ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Գլխավոր խմբագրի տեղակալ՝ Թեհմինա ՄԱՐՈՒԹՅԱՆ, բանասիրական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Անդամներ՝

Լենա ԱՄՐՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր (**Տառագոնա, Իսպանիա**)

Արծրուն ԱՎԱԳՅԱՆ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Հրանտ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ, հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Դավիթ ԲԱԲԱՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ

Վահրամ ԲԱԼԱՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Նաչիկ ԳԱԼՍՅԱՆ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Զուլիետա ԳՅՈՒԼԱՄԻՐՅԱՆ, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Վլադիսլավ ԳՐՈՒԶԴԵՎ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Կոստրոմա, ՌԴ**)

Գևորգ ԴԱԻԵԼՅԱՆ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Արման ԵՐԻՎԱՐՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Ալֆրեդ դե ՉԱՅԱՍ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Ժնև, Շվեյցարիա**)

Սեյրան ՉԱԶԱՐՅԱՆ, փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Մարեկ ԺԵՅՍՈ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Օլշտին, Լեհաստան**)

Նատալյա ԿՈՎԿԵԼ, իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ (**Միսսկ, Բելառուս**)

Վալենտինա ԼԱՊԵՎԱ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Մոսկվա, ՌԴ**)

Օտտո ԼՈՒԽՏԵՐՅԱՆՆԻՍ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Համբուրգ, Գերմանիա**)

Ռուզաննա ՀԱԿՈԲՅԱՆ, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ

Իրինա ՀԱՅՈՒԿ, փիլիսոփայական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ (**Լվով, Ուկրաինա**)

Նազիկ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ, մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Մուշեղ ՀՈՎՍԵԹՅԱՆ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գագիկ ՂԱԶԻՆՅԱՆ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Աշոտ ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Էդիկ ՄԻՆԱՅԱՆ, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Կարեն ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ

Հայկ ՍԱՐԳՍՅԱՆ, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Յուրի ՍՈՒՎԱՐՅԱՆ, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր

Մաքսիմ ՎԱՍԿՈՎ, սոցիոլոգիական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր (**Դոնի Ռոստով, ՌԴ**)

Գարիկ ԶԵՌՅԱՆ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Տիգրան ԶՈՂԱՐՅԱՆ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Գիտական Արցախ, № 4(7), 2020, Երևան, «ԱՐՑԱԽ» հրատարակչություն, 2020, 280 էջ:

**«Գիտական Արցախ» պարբերականի 2020թ. 4-րդ (7-րդ) համարի տպագրության
աջակցել է «Մեդիա ասոցիացիա» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունը:**

The Issue is Recommended for Publication by the Editorial Council of the «Scientific Artsakh» Journal

*The current issue is dedicated to the brave defenders
of the Holy land of Artsakh in the war unleashed by
azerbaijani-turkish mercenaries on September 27, 2020.*

EDITORIAL COUNCIL

Chairman: Aram SIMONYAN, Director of Institute for Armenian Studies of YSU, NAS RA Associate Member,
Doctor of History, Professor

Editor-in-Chief: Avetik HARUTYUNYAN, Ph.D in Law, Associate Professor

Deputy Editor-in-Chief: Tehmina MARUTYAN, Ph.D in Philology, Associate Professor

Members:

Lena ASRYAN, Doctor of History (Tarragona, Spain)
Artsrun AVAGYAN, Doctor of Philology, Professor
Hrant AVANESYAN, Doctor of Psychology, Professor
David BABAYAN, Doctor of History, Associate Professor
Vahram BALAYAN, Doctor of History, Professor
Gevorg DANIELYAN, Doctor of Law, Professor
Khachik GALSTYAN, Doctor of Political Sciences, Professor
Gagik GHAZINYAN, Academician of NAS RA, Doctor of Law, Professor
Vladislav GRUZDEV, Doctor of Law, Professor (Kostroma, Russia)
Julieta GYULAMIRYAN, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ruzanna HAKOBYAN, Doctor of Law, Associate Professor
Nazik HARUTYUNYAN, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Irina HAYUK, Ph.D in Philosophy, Associate Professor (Lviv, Ukraine)
Mushegh HOVSEPYAN, Doctor of Philology, Professor
Garik KERYAN, Doctor of Political Sciences, Professor
Tigran KOCHARYAN, Doctor of Political Sciences, Professor
Natalia KOVKEL, Ph.D in Law, Associate Professor (Minsk, Belarus)
Valentina LAPAEVA, Doctor of Law, Professor (Moscow, Russia)
Otto LUCHTERHANDT, Doctor of Law, Professor (Hamburg, Germany)
Ashot MARKOSYAN, Doctor of Economic Sciences, Professor
Edik MINASYAN, Doctor of History, Professor
Karen NERSISYAN, Ph.D in Economic Sciences, Associate Professor
Hayk SARGSYAN, Doctor of Economic Sciences, Professor
Yuri SUVARYAN, Academician of NAS RA, Doctor of Economic Sciences, Professor
Maksim VASKOV, Doctor of Sociology, Professor (Rostov-on-Don, Russia)
Arman YEGHIAZARYAN, Doctor of History, Professor
Seyran ZAKARYAN, Doctor of Philosophy, Professor
Alfred de ZAYAS, Doctor of Law, Professor (Geneva, Switzerland)
Marek ZEJMO, Doctor of Political Sciences, Professor (Olsztyn, Poland)

Scientific Artsakh, № 4(7), 2020, Yerevan, «ARTSAKH» Publishing House, 2020, 280 pages.

The publication of the 4th (7th) 2020 «Scientific Artsakh» journal was supported by «Media Association» LLC.

Номер рекомендован к публикации редакционным советом журнала «Научный Арцах»

*Текущий номер посвящен отважным защитникам
Святой земли Арцаха в войне, развязанной азербайджано-
турецкими наемниками 27 сентября 2020 года.*

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Председатель: Арам СИМОНЯН, директор Института арменоведческих исследований ЕГУ, член-корреспондент НАН Республики Армения, доктор исторических наук, профессор

Главный редактор: Аветик АРУТЮНЯН, кандидат юридических наук, доцент

Заместитель главного редактора: Теймина МАРУТЯН, кандидат филологических наук, доцент

Члены:

Арцрун АВАГЯН, доктор филологических наук, профессор
Грант АВАНЕСЯН, доктор психологических наук, профессор
Рузанна АКОПЯН, доктор юридических наук, доцент
Назик АРУТЮНЯН, доктор педагогических наук, профессор
Лена АСРЯН, доктор исторических наук (Таррагона, Испания)
Давид БАБАЯН, доктор исторических наук, доцент
Ваграм БАЛАЯН, доктор исторических наук, профессор
Максим ВАСЬКОВ, доктор социологических наук, профессор (Ростов-на-Дону, Россия)
Хачик ГАЛСТЯН, доктор политических наук, профессор
Ирина ГАЮК, кандидат философских наук, доцент (Львов, Украина)
Владислав ГРУЗДЕВ, доктор юридических наук, профессор (Кострома, Россия)
Джюльетта ГЮЛАМИРЯН, доктор педагогических наук, профессор
Геворг ДАНИЕЛЯН, доктор юридических наук, профессор
Арман ЕГИАЗАРЯН, доктор исторических наук, профессор
Марек ЖЕЙМО, доктор политических наук, профессор (Ольштын, Польша)
Альфред де ЗАЙАС, доктор юридических наук, профессор (Женева, Швейцария)
Сейран ЗАКАРЯН, доктор философских наук, профессор
Гагик КАЗИНЯН, академик НАН РА, доктор юридических наук, профессор
Гарик КЕРЯН, доктор политических наук, профессор
Наталья КОВКЕЛЬ, кандидат юридических наук, доцент (Минск, Беларусь)
Тигран КОЧАРЯН, доктор политических наук, профессор
Валентина ЛАПАЕВА, доктор юридических наук, профессор (Москва, Россия)
Отто ЛЮХТЕРХАНДТ, доктор юридических наук, профессор (Гамбург, Германия)
Ашот МАРКОСЯН, доктор экономических наук, профессор
Эдик МИНАСЯН, доктор исторических наук, профессор
Карен НЕРСИСЯН, кандидат экономических наук, доцент
Мушег ОВСЕПЯН, доктор филологических наук, профессор
Гайк САРГСЯН, доктор экономических наук, профессор
Юрий СУВАРЯН, академик НАН РА, доктор экономических наук, профессор

Научный Арцах, № 4(7), 2020, Ереван, Издательство «АРЦАХ», 2020, 280 страниц.

Публикация 4(7) номера 2020 года журнала «Научный Арцах» была осуществлена при содействии ООО «Медиа ассоциация».

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ, JURISPRUDENCE, ЮРИСПРУДЕНЦИЯ

Լուսինե Սուլեյմանյան. «Էլեկտրոնային ապացույցները» քրեական դատավարությունում.....	73
Lusine Suleymanyan. «Electronic Evidence» in the Criminal Procedure	
Лусине Сулейманян. «Электронные доказательства» в уголовном судопроизводстве	

ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ, ORIENTAL STUDIES, ВОСТОКОВЕДЕНИЕ

Հասմիկ Կիրակոսյան. Պարսկախոսությունը Շիրվանի հայ բնակչության շրջանում (ԺԸ. Դար).....	83
Hasmik Kirakosyan. The Persophonie among Armenians of Shirvan (18 th Century)	
Асмик Киракосян. Персофония у армянского населения Ширвана (XVIII в.)	

Վահե Հակոբյան. I'tikāf-ի ծիսակարգն ըստ սուննի կրոնաիրավական մազհաբների.....	93
Vahe Hakobyan. The Ritual of I'tikāf According to Sunni Religious Legal Madhabs	
Вале Акобян. Ритуал «итикаф» в соответствии с религиозно-правовыми мазхабами	

Արաքս Փաշայան, Նազելի Նավասարդյան. Շիայականության գործոնը ադրբեջանաիրանական հարաբերություններում.....	104
Araks Pashayan, Nazeli Navasardyan. Shia Factor in Azerbaijani-Iranian Relations	
Аракс Пашаян, Назели Навасардян. Шиитский фактор в азербайджано-иранских отношениях	

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ, ECONOMICS, ЭКОНОМИКА

Աննա Ավագյան. Երևան քաղաքի ջրամատակարարման գնահատումը լատենտ փոփոխականի մոդելավորման միջոցով.....	114
Anna Avagyan. The Assessment of Yerevan Water Supply by Latent Variable Modeling	
Анна Авакян. Оценка водоснабжения города Еревана с помощью моделирования латентной переменной	

Եվգենյա Հայրիյան, Մարիա Անտոնովա. Բազել III-ի առնչությունները ՀՀ-ում ֆինանսական համակարգի կայունության ապահովման հետ.....	122
Yevgenya Hayriyan, Maria Antonova. Basel III Relations with Ensuring Financial System Stability in Armenia	
Евгения Айриян, Мария Антонова. Отношения Базеля III с обеспечением стабильности финансовой системы в Армении	

Հռիփսիմե Հովսեփյան. Ներքին աուդիտի ներհատուկ հիմնական ռիսկերը.....	133
Hripsime Hovsepyan. Main Inherent Risks of Internal Audit	
Рипсима Овсепян. Основные риски, характерные для внутреннего аудита	

Չավեն Մկրտչյան. Հանքարդյունաբերության զարգացման տնտեսա-էկոլոգիական հիմնախնդիրները Հայաստանի Հանրապետությունում և Արցախի Հանրապետությունում.....	144
Zaven Mkrtychyan. Economic and Environmental Problems of Mining Industry Development in the Republic of Armenia and the Republic of Artsakh	
Завен Мкртчян. Экономико-экологические проблемы развития горнодобывающей промышленности в Республике Армения и Республике Арцах	

**ԲԱԶԵԼ III-Ի ԱՌՆՉՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՀԵՏ***

ՀՏԴ 336.01(479.25)

ԵՎԳԵՆՅԱ ՀԱՅՐԻՅԱՆ

Արցախի երիտասարդ գիտնականների և մասնագետների միավորման (ԱԵԳՄՄ) անդամ, Արցախի պետական համալսարանի տնտեսագիտության ֆակուլտետի ֆինանսահաշվային ամբիոնի դոցենտ, տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ, ք.Ստեփանակերտ, Արցախի Հանրապետություն (ԼՂՀ)

evgenyahayriyan@mail.ru

ՄԱՐԻԱ ԱՆՏՈՆՈՎԱ

Արցախի պետական համալսարանի տնտեսագիտության ֆակուլտետի ֆինանսներ մասնագիտության 1-ին կուրսի մագիստրանտ, ք.Ստեփանակերտ, Արցախի Հանրապետություն (ԼՂՀ)

maria.antonova.99@mail.ru

Հոդվածի նպատակն է ներկայացնել ԲԱԶԵԼ III-ի ներդրման ազդեցությունը ՀՀ-ում ֆինանսական կայունության ապահովման վրա: Նպատակից բխում են հետևյալ խնդիրները՝ ուսումնասիրել ԲԱԶԵԼ III-ի ներդրման հետ կապված նոր նորմատիվների ներդրման գործընթացը, իրականացնել մակրոտնտեսական որոշ ցուցանիշների և կապիտալի համարժեքության նորմատիվների միջև գոյություն ունեցող կոռելյացիոն կապի վերլուծություն: Հետազոտության ընթացքում կիրառվել են ընդհանուր գիտական (համակարգային վերլուծություն, համադրում, վերլուծում, ինդուկցիա, դեդուկցիա և ստուգում՝ հետևելով մակրոտնտեսական ցուցանիշների դինամիկային և միտումներին), ինչպես նաև հատուկ գիտական (համեմատական-վերլուծական, նորմատիվ տրամաբանական տվյալների միջինացման, փաստերի համադրման, ստոխաստիկ վերլուծության) մեթոդներ: Հետազոտության ընթացքում փորձ է արվել հաշվարկել և ներկայացնել Բապել III-ի չափորոշիչների և ֆինանսական համակարգի կայունության ցուցանիշների միջև կոռելյացիոն կապը և արդյունքում վերհանել Բապել III-ի կապը ՀՀ-ում ֆինանսական համակարգի կայունության հետ:

Հիմնաբառեր՝ ֆինանսական կայունություն, կապիտալի համարժեքություն, Բապել III, իրացվելիություն, տնտեսական նորմատիվ:

Ֆինանսական համակարգի կայունության ապահովումը հանդիսանում է յուրաքանչյուր տնտեսության զարգացման կարևոր ու անհրաժեշտ գրավականը: Նշված խնդրի լուծումը առավել հրատապ է ՀՀ-ի նման փոքր տնտեսություն ունեցող երկրներում, որտեղ ֆինանսական համակարգի գործունեության արդյունավետությամբ է մեծապես պայմանավորված ընդհանուր տնտեսության ֆինանսական կայունությունը: Ֆինանսական համակարգի կայունության ապահովման նպատակով ՀՀ-ի ԿԲ-ն իրականացնում է թիրախային վերահսկողություն ՀՀ-ի բանկային համակարգի նկատմամբ՝ բանկային համակարգը դիտարկելով ՀՀ-ի ֆինանսական համակարգի կարևոր ու հիմնական բաղկացուցիչը: Բանկային վերահսկողության

* Հոդվածը ներկայացվել է 11.12.2020թ., գրախոսվել՝ 16.12.2020թ., տպագրության ընդունվել՝ 22.12.2020թ.:

արդյունավետության բարձրացման գործընթացը գտնվում է անընդհատ կատարելագործման փուլում, ինչի արդյունքում բանկային վերահսկողության միջազգային նորմերը տեղայնացվում են ՀՀ-ում՝ նպատակ ունենալով առավել արդյունավետ դարձնել բանկային համակարգի վերահսկողությունը: Հայաստանի Հանրապետության նման տնտեսությունների համար ֆինանսական համակարգի կայունությունը մեծապես պայմանավորված է բանկային համակարգի կայունությամբ: Բանկային համակարգի բնականոն գործունեության և, հետևաբար, տնտեսության ֆինանսական կայունության ապահովմանը վերաբերող կարևորագույն կարգավորող մարմին է հանդիսանում բանկային վերահսկողության Բազեյան կոմիտեն (այսուհետ՝ BCBS336):

Բանկային կանոնակարգերի բազեյան համաձայնագրերը երեքն են (Բազել I, II և III), որոնք սահմանվել են բանկային վերահսկողության Բազեյան կոմիտեի կողմից: Բազել III-ի ներդրումը ՀՀ-ում նպատակաուղղված է ՀՀ-ում բանկային համակարգի, հետևաբար նաև ֆինանսական համակարգի կայունության ամրապնդմանը և արդյունավետության բարձրացմանը:

Առաջին բազեյան համաձայնագիրը, որը հայտնի է Բազել I անվամբ, տրվել է 1988 թվականին և կենտրոնացել ֆինանսական հաստատությունների կապիտալի բավարարության վրա: Կապիտալի համարժեքության ռիսկը ֆինանսական կազմակերպությունների ակտիվները դասակարգում է 5 ռիսկային կատեգորիաների (0%, 10%, 20%, 50% և 100%): Բազել I-ի համաձայն՝ միջազգային բանկերում գործող բանկերից պահանջվում էր ունենալ ռիսկի 8% կամ ավելի ցածր կշիռ³³⁷:

Բազեյան երկրորդ համաձայնագիրը, որը կոչվում է «Վերանայված կապիտալի շրջանակ», բայց ավելի լավ հայտնի է որպես Բազել II, ընդունվել է 2004թ.-ին՝ անվանակոչելով սկզբնական համաձայնագրի թարմացումը: Այն կենտրոնացած էր երեք հիմնական ուղղությունների վրա՝ կապիտալի նվազագույն պահանջներ, կապիտալի համարժեքության գնահատման նկատմամբ ներքին վերահսկողության իրականացման գործընթաց և բանկային առողջ գործելաճի խրախուսում: Կենտրոնացման այս ոլորտները միասին հայտնի են որպես երեք հիմնասյուներ:

2008թ.-ին Lehman Brothers-ի՝ ժամանակի խոշորագույն ամերիկյան բանկի փլուզման և դրան հաջորդած ֆինանսական ճգնաժամի հետևանքով BCBS-ն որոշեց թարմացնել ու ամրապնդել բազեյան առաջին ու երկրորդ համաձայնագրերը: Բանկային վերահսկողության Բազեյան կոմիտեի կողմից 2010-11թթ.-ին մշակված «խաղի նոր կանոնները ստացան Բազել III անվանումը: Բազել III-ը մասնավորապես պահանջում է բանկերից, որպեսզի նրանց բաժնետիրական կապիտալը կազմի ակտիվների առավելագույն 4.5%-ը (ներկայումս՝ 2%), ինչպես նաև, այսպես կոչված, Առաջին մակարդակի (Tier 1) կապիտալի լրացուցիչ 2,5%-անոց բուֆեր, ինչպես նաև հակացիկլիկ բուֆեր, որը վարկավորման բուռն աճի ժամանակաշրջաններում թույլ է տալիս կարգավորողներին պահանջելու բանկերից պահուստավորել իրենց կապիտալի ևս 2,5%-ը այնպես, որ ընդհանուր կապիտալի համարժեքությունը պետք է կազմի 14-16%³³⁸:

Բազել III-ի ներդրման պահանջներից կարևորը, ինչպես նշվել է, կապիտալի որակի նկատմամբ պահանջներն են: Այս առումով Բազել III-ի պահանջները խստացվել են նաև իրացվելիության առումով: Ներդրվում է իրացվելիության նոր գործակից՝ Net Stable

³³⁶ Basel Committee on Banking Supervision.

³³⁷ OECD Economics Department Working Papers № 916 Systematically Important Banks and Capital Regulations Challenges // OECD Publishing, February, 2012.

³³⁸ Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems (revised version) // Basel Committee on Banking Supervision, June, 2011.

Funding Ratio (այսուհետ՝ NSFR), որով սահմանափակվում է բանկերի՝ կարծաժամկետ ռեսուրսներով երկարաժամկետ վարկերի ֆինանսավորումը՝ դրանով իսկ նվազեցնելով իրացվելիության անհամապատասխանության ռիսկը: NSFR-ի ներդրման արդյունքում ընկերությունները ստիպված կլինեն բախվել մեկ այլ խնդրի հետ՝ երկարաժամկետ ֆինանսավորման անհրաժեշտ մակարդակի բարձրացում մինչև 50%: Այսպիսով՝ Բազել III-ի ներդրումը կարևոր նշանակություն ունի բանկային համակարգի ֆինանսական կայունության պատշաճ մակարդակի ապահովման գործընթացում:

ՀՀ տնտեսության զարգացման կարևոր գրավականներից մեկը ֆինանսական կայունության ապահովումն է: Ֆինանսական կայունության ապահովման խնդիրը ամրագրված է ՀՀ-ի օրենսդրությամբ, որով և ամրապնդվում է նշված խնդրի կարևորությունը ՀՀ-ի տնտեսության զարգացման համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովման համատեքստում:

Ինչպես հայտնի է, ՀՀ-ի ֆինանսական համակարգի կարևորագույն բաղադրիչը բանկային համակարգն է: Ապահովելով բանկային համակարգի ֆինանսական կայունությունը՝ զուգահեռաբար կապահովվի ընդհանուր տնտեսության ֆինանսական կայունությունը: Այս առումով խիստ կարևոր է ներդնել այնպիսի ստանդարտների, նորմատիվ իրավական ակտերի, կանոնակարգերի ամբողջություն, որը կնպաստի բանկային գործունեության ռիսկերի կրճատմանը, հետևաբար նաև ՀՀ-ի և ԱՀ-ի տնտեսությունների ֆինանսական կայունության ապահովմանը:

Բազել III-ի ներդրումը ՀՀ-ի բանկային համակարգում նշանավորվում է ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից սահմանված մի շարք նորմատիվների դրույթաչափերի փոփոխությամբ, նորմատիվների հաշվարկի մեթոդաբանության փոփոխությամբ, ինչպես նաև նոր նորմատիվների ներդրմամբ: Բազել III-ի պահանջների ներդրման շրջանակներում ՀՀ-ի կենտրոնական բանկը մշակել և ընդունել է «Բանկերի կապիտալի համարժեքության նորմատիվի սահմանաչափից բարձր շեմերի սահմանման և հաշվարկման կարգը», որն ուժի մեջ է մտել 2019թ.-ի ապրիլից: Կարգի ընդունումը նպատակաուղղված է իրականացվող մակրոպոլիտիկալ քաղաքականության արդյունավետության մակարդակի բարձրացմանը և տնտեսական տարբեր իրավիճակներում բանկերի կողմից շոկերին դիմակայելու ունակության ամրապնդմանը:³³⁹

ՀՀ-ի կենտրոնական բանկի խորհրդի 30.12.2014թ. որոշման համաձայն 2017թ.-ի հունվարի 1-ից հայաստանյան բանկերի նորմատիվային ընդհանուր կապիտալի սահմանաչափը ընդունվել է 30 մլրդ դրամ,³⁴⁰ որը իր հերթին հանգեցրել է վարկավորման ծավալների ավելացմանը և ֆինանսական կայունության ցուցանիշների բարելավմանը:

Բազել II համաձայնագրի շրջանակներում ընդհանուր կապիտալի և ռիսկով կշռված ակտիվների նվազագույն հարաբերակցությունը կազմում է 8%,³⁴¹ սակայն Բազել III համաձայնագրով այն սահմանվել է 10.5%, մինչդեռ ՀՀ-ում տվյալ հարաբերակցությունը 2001թ.-ին սահմանվել է 12% (Ն 1, նորմատիվ):

Բազել II-ի պահանջների շրջանակներում բաժնետիրական կապիտալի և ռիսկով կշռված ակտիվների նվազագույն հարաբերությունը սահմանվում էր 2%, իսկ Բազել III-ի դեպքում այդ հարաբերությունը սահմանվեց որպես 4.5%:

ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից սահմանվել է նոր տնտեսական նորմատիվ՝ հիմնական կապիտալի և ռիսկով կշռված ակտիվների գումարների միջև սահմանային հարաբերակցությունը, որը ուժի մեջ է 2020 թվականի հունվարի 1-ից, դրույթաչափը նախատեսված էր 10 տոկոս, սակայն կորոնավիրուսային համավարակով պայմանավորված՝ ժամանակավոր սահմանված է 9.5 տոկոս դրույթաչափ: Նշված

³³⁹ ՀՀ-ի ԿԲ-ի 2018թ. Ֆինանսական կայունության հաշվետվություն

³⁴⁰ ՀՀ-ի կենտրոնական բանկի խորհրդի որոշումը ՀՀ-ի կենտրոնական բանկի խորհրդի 2007թ. փետրվարի 9-ի թիվ 39-Ն որոշման մեջ փոփոխություն կատարելու մասին

³⁴¹ Эрист энд Янг. «Внедрение стандартов БазельII/, БазельIII», (СНГ), 2013, С. 12-14.

Նորմատիվի սահմանումը բխում է Բազել III-ի պահանջներից և նպատակաուղղված է բանկերի կապիտալի որակի բարձրացմանը՝ դրանով իսկ ուղղված է վերջիններիս ֆինանսական կայունության մակարդակի բարձրացմանը:

Բազել III-ի պահանջի համաձայն՝ հիմնական կապիտալի հարաբերակցությունը պետք է լինի ոչ պակաս, քան 6%: Ընկերությունը համարվում է լավ կապիտալացված 6% և բարձր նորմատիվային կապիտալ ունենալու պարագայում: Պետք է նշենք, որ ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից նշված նորմատիվը սահմանված է 8%:

ՀՀ-ի կենտրոնական բանկը, ելնելով ֆինանսական կայունության և բանկային համակարգի՝ ռիսկերի նկատմամբ ճկունության խնդիրներից, սահմանել է կապիտալի համարժեքության նորմատիվի սահմանաչափից բարձր երեք բուֆեր՝

- կապիտալի պահպանման բուֆեր,
- կապիտալի հակացիկլիկ բուֆեր,
- համակարգայնության բուֆեր:

Եթե առաջին երկու բուֆերները վերաբերում են ՀՀ-ի բանկային համակարգի բոլոր բանկերին, ապա վերջին բուֆերը սահմանվել է համակարգային նշանակություն ունեցող բանկերի համար:

Կապիտալի պահպանման բուֆերը 2020թ.-ից սկսած նախատեսված էր սահմանել 0.5% և աստիճանաբար ավելացվել է մինչև 2.5%: Այս բուֆերը նախատեսված է հիմնականում հնարավոր կորուստների կլանման և ռիսկերի նկատմամբ բանկային համակարգի ճկունության ապահովման համար, սակայն տարվա սկզբից ի հայտ եկած ճգնաժամով պայմանավորված՝ այս նորմատիվի կիրառումը ժամանակավոր դադարեցվել է:

ՀՀ-ի կենտրոնական բանկի կողմից հակացիկլիկ բուֆերի սահմանման նպատակը հիմնականում տնտեսության վրա ցիկլիկ տատանումների հետևանքների մեղմումն է. այսինքն՝ տնտեսական վերելքի շրջանում վարկավորման ծավալները զսպվում են (բարձրացվում է կապիտալի հակացիկլիկ բուֆերի պահանջը՝ ստեղծելով լրացուցիչ բուֆեր), իսկ անկման շրջանում ընձեռնվում են վարկավորման լրացուցիչ հնարավորություններ (բուֆերի պահանջը նվազեցվում է՝ կրճատելով դեվալուացիան անհրաժեշտությունը): Կապիտալի հակացիկլիկ շեմը գտնվելու է 0%-ից մինչև 2.5%-ի միջակայքում:

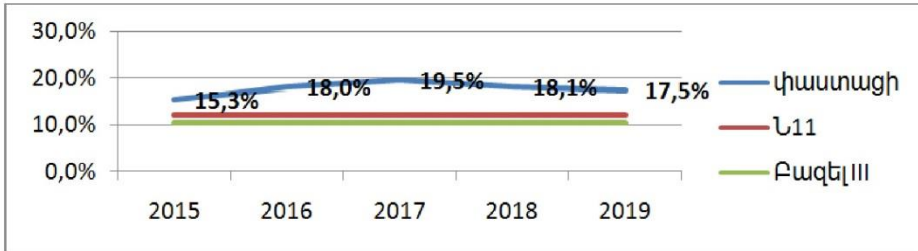
Կապիտալի համակարգայնության շեմն ուժի մեջ է 2020թ.-ից սկսած և մինչև 2022թ.-ի հունվարի 1-ը սահմանվելու է 0.5%-ի չափով: Հետագա տարիներին այն աստիճանաբար բարձրացվելու է և, 2023թ. հունվարի 1-ից սկսած, կազմելու է 1.5%: Այն ուղղված է համակարգային նշանակություն ունեցող բանկերի՝ ճգնաժամային իրավիճակներում շոկերին դիմակայելու ունակության աստիճանի բարձրացմանը:

Բազել III-ի պահանջներին համապատասխան՝ պետք է ներդրվի նաև Նոր Leverage Ratio գործակից, որը հաշվարկվում է որպես կապիտալի և ռիսկով չկշռված ակտիվների ու արտահաշվեկշռային պարտավորությունների հարաբերություն: Ըստ Բազել III-ի պահանջների՝ լեներջի գործակիցը սահմանվում է 3%:

Ընդհանուր կապիտալի նորմատիվի հաշվարկում լրացուցիչ կապիտալի հաշվարկման աստիճանական նվազումը նույնպես կարևոր է բանկերի կապիտալի որակի բարձրացման համար: ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից ընդհանուր կապիտալի մեջ լրացուցիչ կապիտալի առավելագույն սահմանաչափը հիմնական կապիտալի 50%-ից իջեցվել է մինչև 20%:

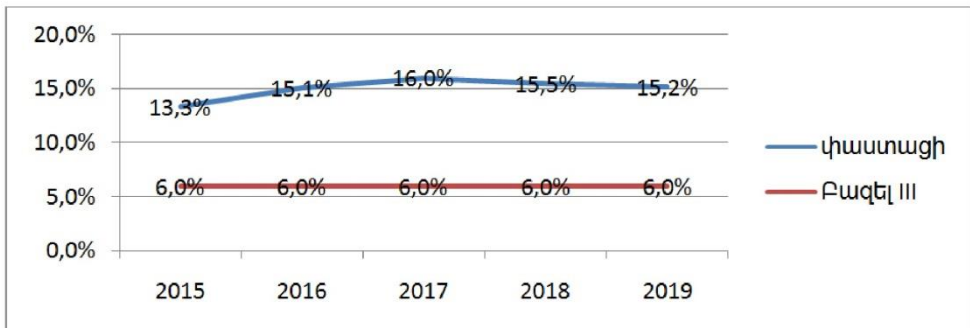
Տարի		2015	2016	2017	2018	2019
Ցուցանիշ						
1.	Նորմատիվային ընդհանուր կապիտալի հարաբերությունը ռիսկով կշռված ակտիվներին(%)	15,3	8,01	9,51	8,11	17,5
2.	Նորմատիվային հիմնական կապիտալի հարաբերությունը ռիսկով կշռված ակտիվներին(%)	13,3	5,11	6,01	5,51	15,2
3.	Չաշխատող վարկերի հարաբերությունը ընդհանուր վարկերին(%)	8,6	9,5	6,9	6,2	5,3
4.	Շահութաբերությունն ըստ ակտիվների(%)	-0,5	0,3	0,9	1,5	1,5
5.	Շահութաբերությունն ըստ կապիտալի(%)	-3,5	1,7	5,7	9,4	9,7
6.	Բարձր իրացվելի ակտիվների հարաբերությունն ընդհանուր ակտիվներին(%)	26,1	29,5	32,4	28,8	27,2
7.	Բարձր իրացվելի ակտիվների հարաբերությունը ցպահանջ պարտավորությունների ն(%)	141,8	159,4	154,5	134,6	112,8

³⁴² Աղյուսակը կազմված է ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից հրապարակված ամսական տվյալների միջինացման հիման վրա:

Գծապատկեր 1. ՀՀ բանկային համակարգի կողմից փաստացի ապահովված կապիտալի համարժեքության նորմատիվը 2015-2019թթ., համեմատություն Բազել III-ի ու օրենսդրությամբ սահմանված նորմատիվի հետ³⁴³

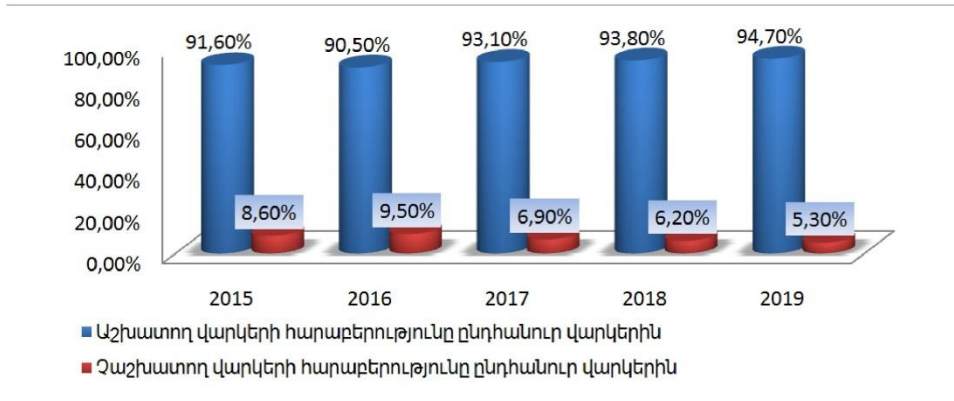
Գծապատկերից երևում է, որ հայաստանյան բանկերում կապիտալի համարժեքության ցուցանիշն 2015-2019թթ.-ին տատանվել է 15.3%-19.5%-ի սահմաններում: Այսինքն՝ այս ցուցանիշի գծով ՀՀ-ի բանկերը բավարարում են Բազել III-ի պահանջներին: ՀՀ-ի բանկերի կողմից ապահովված կապիտալի համարժեքության մակարդակը 2015թ.ից սկսած աճել է՝ հասնելով իր ամենաբարձր կետին 2017թ.՝ 19.5%, իսկ այնուհետև սկսել է նվազել՝ կազմելով միջինում 17.5%:

Գծապատկեր 2. ՀՀ բանկային համակարգի կողմից փաստացի ապահովված նորմատիվային հիմնական կապիտալի հրապերությունը ռիսկով կշռված ակտիվներին ցուցանիշը 2015-2019թթ. և Բազել III-ի պահանջներին համապատասխան սահմանային մեծությունը³⁴⁴

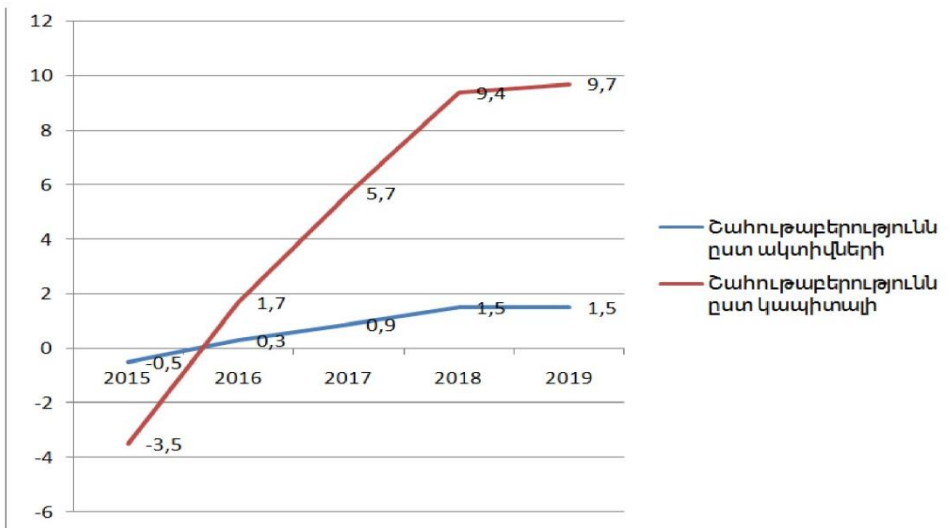
Գծապատկերից երևում է, որ ՀՀ-ի բանկերը բավարարում են վերոնշյալ պահանջները և համարվում են լավ կապիտալացված: Հայաստանյան բանկերի կողմից ապահովված մակարդակը ավելի քան 2 անգամ գերազանցում է բազելյան համաձայնագրի սահմանած մակարդակը. ցուցանիշի ամենացածր մակարդակը գրանցվել է 2015թ.-ին, իսկ ամենաբարձր մակարդակը՝ 2017թ.-ին, ինչը պայմանավորված էր ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից ընդհանուր կապիտալի նվազագույն սահմանաչափի բարձրացման մասին որոշման ուժի մեջ մտնելուց հետո:

³⁴³ Գծապատկերը կազմված է ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից հրապարակված ամսական տվյալների միջինացման հիման վրա:
³⁴⁴ Գծապատկերը կազմված է ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից հրապարակված ամսական տվյալների միջինացման հիման վրա:

Գծապատկեր 3. ՀՀ բանկային համակարգի չափստող վարկերի հարաբերությունը ընդհանուր վարկերին 2015-2019թթ.³⁴⁵

Ինչպես տեսնում ենք գծապատկերում, հայաստանյան բանկերի վարկերի տեսակարար կշռում գերազանցում են աշխատող վարկերը. Այսպես՝ չափստող վարկերի և ընդհանուր վարկերի հարաբերության ամենաբարձր մակարդակը 2016թ.-ին էր՝ 9.50%, այնուհետև այն սկսել է նվազել՝ 2019թ.-ին կազմելով 5.30%³⁴⁶:

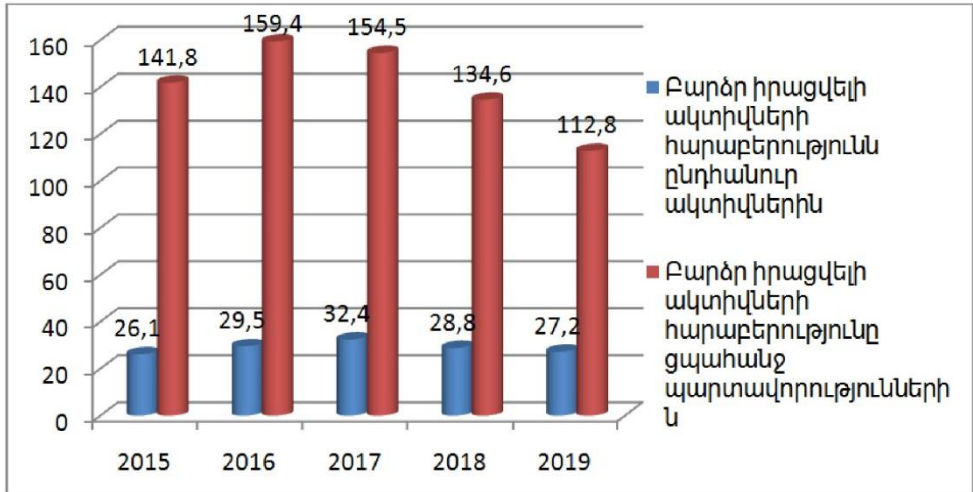
Գծապատկեր 4. ՀՀ բանկային համակարգի շահութաբերությունն ըստ ակտիվների և ըստ կապիտալի 2015-2019թթ.³⁴⁷

³⁴⁵ Գծապատկերը կազմված է ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից հրապարակված ամսական տվյալների միջինացման հիման վրա:

³⁴⁶ Միջինացվել են ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից հրապարակված հունվար-սեպտեմբեր ամիսների տվյալները:

³⁴⁷ Գծապատկերը կազմված է ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից հրապարակված ամսական տվյալների միջինացման հիման վրա:

Գծապատկերում տեսնում ենք, որ 2015-ից մինչև 2018 թվականը բանկային համակարգի շահութաբերությունն ըստ կապիտալի աճել է համարյա 13 տոկոսային կետով՝ պահպանելով իր մակարդակը մինչև 2019թ.-ը՝ 9.7%: Շահութաբերությունն ըստ ակտիվների ևս ցուցաբերել է դրական դինամիկա՝ աստիճանական աճելով -0.5%-ից մինչև 1.5%:

Գծապատկեր 5. ՀՀ բանկային համակարգի բարձր իրացվելի ակտիվների հարաբերության դինամիկան ընդհանուր ակտիվներին և ցայահանջ պարտավորություններին 2015-2019թթ.³⁴⁸

2015-2019թթ.-ին ՀՀ-ի բանկային համակարգի բարձր իրացվելի ակտիվների հարաբերությունը ընդհանուր ակտիվներին ցուցանիչը հիմնականում կայուն է և տատանվում է 26.1%-ից մինչև 32.4% (2017թ.): ՀՀ-ի բանկային համակարգի բարձր իրացվելի ակտիվների հարաբերությունը ցայահանջ պարտավորություններին ցուցանիչի ամենաբարձր մակարդակը գրանցվել է 2016թ.-ին՝ 159.4%, սակայն այդ կետից սկսած սկսել է կայուն նվազել՝ 2019թ.-ին կազմելով 112.8%:

ՀՀ-ի ֆինանսական համակարգի կայունության վրա Բազել III-ի ներդրման ազդեցության լծակները բացահատելու նպատակով իրակացվել է ստոխաստիկ վերլուծություն, որի համար հիմք ընդունված էլակետային տվյալներն ու բանաձևերը հետևյալն են.

Աղյուսակ2. Ստոխաստիկ վերլուծության իրականացման համար ընդունված էլակետային տվյալներ էլակետային տվյալներ ու բանաձև:³⁴⁹

Ցուցանիշ	ՀՆԱ(հազար դրամ)	Տնտեսական աճի տեմպ(%)	չաշխատող վարկերի տեսակարար կշիռը ընդհանուր վարկերի մեջ(%)	ընդհանուր կապիտալ/ ռիսկով կշռված ակտիվներ (կապիտալի համարժեքություն) (%)
Տարի				

³⁴⁸ Գծապատկերը կազմված է ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից հրապարակված ամսական տվյալների միջինացման հիման վրա:

³⁴⁹ Աղյուսակը կազմված է ՀՀ-ի ԿԲ-ի, ՀՀ-ի վիճակագրական կոմիտեի կողմից ներկայացված տվյալների հիման վրա:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՑԱԽ		SCIENTIFIC ARTSAKH	НАУЧНЫЙ АРЦАХ	№ 4(7), 2020
2013	4555638.2	3.3	4.3	16.5
2014	4828626.3	3.6	6.4	16.1
2015	5043633.2	3.2	8.6	15.3
2016	5067293.5	0.2	9.5	18
2017	5564493.3	7.5	6.9	19.5
2018	6005058.1	4.5	6.2	18.1

$$r = \frac{x*y(\text{միջին}) - x(\text{միջին}) * y(\text{միջին})}{\sigma_x * \sigma_y}$$

$$\sigma_x = \sqrt{x^2(\text{միջին}) - x(\text{միջին})^2}$$

$$\sigma_y = \sqrt{y^2(\text{միջին}) - y(\text{միջին})^2}$$

Վերլուծության ընթացքում փորձ է արվել վեր հանել ՀՆԱ-ի, տնտեսական աճի տեմպի, ընդհանուր վարկերի մեջ չաշխատող վարկերի տեսակարար կշռի, կապիտալի համարժեքության ցուցանիշների միջև կոռելյացիոն կապը, որի արդյունքները ամփոփվել են հետևյալ աղյուսակում.

Աղյուսակ 3. Ստոխաստիկ վերլուծության ամփոփ արդյունքները

	ՀՆԱ	Տնտեսական աճի տեմպ	չաշխատող վարկերի տեսակարար կշռը ընդհանուր վարկերի մեջ	ընդհանուր կապիտալ/ռիսկով կշռված ակտիվներ (կապիտալի համարժեքություն)
ՀՆԱ	1			
Տնտեսական աճի տեմպ	0.46478	1		
չաշխատող վարկերի տեսակարար կշռը ընդհանուր վարկերի մեջ	0.14399	-0.43273	1	
ընդհանուր կապիտալ/ռիսկով կշռված ակտիվներ (կապիտալի համարժեքություն)	0.64454	0.4375	0.03937	1

Կոռելյացիոն վերլուծության ընթացքում եկել ենք այն եզրակացության, որ կապիտալի համարժեքության ցուցանիշի 1% աճը (սվազումը) հանգեցնում է ՀՆԱ-ի աճին (սվազմանը) 0.644%-ով և տնտեսական աճի տեմպի աճին (սվազմանը) 0.437%-ով, իսկ ընդհանուր վարկերի մեջ չաշխատող վարկերի տեսակարար կշռի 1% աճը(սվազումը) հանգեցնում է տնտեսական աճի տեմպի սվազմանը (աճին) 0.433%-ով: Հետևելով վերջին տարիներին կապիտալի համարժեքության փաստացի ցուցանիշի

դինամիկային՝ կարող ենք ասել, որ վերջինիս միջին տարեկան աճի տեմպը կազմում է 0.5%: Համադրելով իրականացված վերլուծության արդյունքների հետ՝ նշենք, որ առաջիկայում կանխատեսվող կապիտալի համարժեքության ցուցանիշի 0.5 տոկոսային կետով աճը կհանգեցնի Հայաստանի Հանրապետության ՀՆԱ-ի աճին 0.322 տոկոսային կետով և տնտեսական աճի տեմպի ավելացմանը 0.22 տոկոսային կետով: Վերջին տարիներին չափատող վարկերի տեսակարար կշիռը ընդհանուր վարկերի մեջ նվազում է 0.8% միջին տարեկան տեմպով, ինչից կարող ենք եզրահանգել, որ հաջորդ ժամանակաշրջանում նման դինամիկայի առկայության դեպքում տնտեսական աճի տեմպը կավելանա 0.35 տոկոսային կետով:

Բազել III-ի պահանջների լիարժեք ներդրումը կարևոր նշանակություն ունի ՀՀ-ի ֆինանսական համակարգի կայունության մակարդակը ավելի բարձր հարթակ տեղափոխելու գործընթացում: Բազել III-ի պահանջները հիմնականում թիրախավորված են՝ բարելավելու ինչպես բանկերի կապիտալի որակական բնութագրերը, այնպես էլ իրացվելիության գործող մակարդակը: Բազել III-ի ներդրմամբ պայմանավորված՝ տնտեսական նորմատիվների փոփոխությունները իրենց շղթայական ազդեցությունը կունենան ՀՀ-ի ֆինանսական համակարգի կայունության վրա: Ֆինանսական համակարգի կայունության ապահովման արդյունքային նպատակը տնտեսությունում տնտեսական աճի ապահովումն է, որը նաև հանդիսանում է յուրաքանչյուր պետության տնտեսական քաղաքականության առանցքային նպատակներից մեկը: Բազել III-ի պահանջներով պայմանավորված՝ բանկերի նկատմամբ խստացվող իրացվելիության նորմատիվները նպատակ ունեն ավելի կայունացնել բանկերի ֆինանսական դրությունը՝ դրանով իսկ ապահովելով վերջիններիս ֆինանսական կայունությունը: Այս առումով բանկերը ստիպված կլինեն հավելյալ ծախսեր կատարել իրացվելիության նորմատիվների պահպանման նպատակով: Նշված ծախսերի փոխհատուցման նպատակով բանկերի միջև առկա մրցակցության պայմաններում վերջիններիս կողմից մոտ հեռանկարում հնարավոր չի լինի վարկերի տոկոսադրույքների բարձրացում: Այս ամենի արդյունքում միջնաժամկետ ու երկարաժամկետ հատվածում հնարավոր է տեղի ունենա բանկային գործունեության արդյունավետության մակարդակի իջեցում՝ շահութաբերության ցուցանիշի նվազմամբ: Այս առումով ցանկալի կլինի, որ տնտեսական նորմատիվների խստացման դեպքում ՀՀ-ի ԿԲ-ի կողմից հաշվի առնվի նաև բանկերի գործունեության արդյունավետության վրա վերջիններիս ազդեցության հետևանքները, քանի որ կարճաժամկետ հատվածում ֆինանսական համակարգի կայունության ապահովումը կարող է միջնաժամկետ ու երկարաժամկետ հեռանկարում հանգեցնել բանկերի գործունեության արդյունավետության նվազմանը: Արդյունքում տեղի կունենա բանկերում իրականացվող ներդրումների անկում, որը կհանգեցնի բանկերի կապիտալի նվազմանը, որն էլ հետագայում կարող է վտանգ հանդիսանալ տնտեսությունում ֆինանսական համակարգի կայունության ապահովման համար:

BASEL III RELATIONS WITH ENSURING FINANCIAL SYSTEM STABILITY IN ARMENIA

YEVGENYA HAYRIYAN

*Member of the Union of Young Scientists and Specialists of Artsakh (UYSSA),
Artsakh State University, Department of Financial accounting,
Faculty of Economics, Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Stepanakert, Republic of Artsakh (NKR)*

MARIA ANTONOVA*Artsakh State University, Faculty of Economics, 1st year Master,
Stepanakert, Republic of Artsakh (NKR)*

The purpose of this article is to present the impact of the introduction of BASEL III on ensuring financial stability in the Republic of Armenia. The aim is to study the process of introducing new standards related to the introduction of BASEL III, to analyze the existing correlation between some macroeconomic indicators, capital adequacy standards. During the research, general scientific methods (systemic analysis, comparison, analysis, induction, deduction and testing, following the dynamic trends of macroeconomic indicators) were used, as well as special scientific (comparative-analytical, normative logical averaging, fact-finding, stochastic analysis). Through the research, an attempt was made to calculate and present the correlation between Basel III standards and financial system stability indicators and as a result, to reveal the connection between Basel III and the stability of the financial system in Armenia.

Keywords: Financial stability, capital adequacy, Basel III, liquidity, economic standard.

ОТНОШЕНИЯ БАЗЕЛЯ III С ОБЕСПЕЧЕНИЕМ СТАБИЛЬНОСТИ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ В АРМЕНИИ

ЕВГЕНИЯ АЙРИЯН

*член Объединения молодых ученых и специалистов Арцаха (ОМУСА),
кандидат экономических наук, доцент кафедры финансового учета экономического
факультета Арцахского государственного университета,
г.Степанакерт, Республика Арцах (НКР)*

МАРИЯ АНТОНОВА

*магистрант первого курса экономического факультета (финансы)
Арцахского государственного университета,
Степанакерт, Республика Арцах (НКР)*

Цель данной статьи – представить влияние внедрения Базеля III на обеспечение финансовой стабильности в Республике Армения. Из данной цели исходят следующие задачи: изучить процесс внедрения новых стандартов, связанных с внедрением Базеля III, проанализировать существующую корреляционную зависимость между некоторыми макроэкономическими показателями, стандартами достаточности капитала.

В ходе исследования использовались общенаучные (системный анализ, сравнение, анализ, индукция, дедукция и проверка, при которой отслеживалась динамика и тенденции макроэкономических показателей), а также специальные научные (сравнительно-аналитический, нормативно-логическое усреднение данных, сравнение фактов, стохастический анализ) методы.

В ходе исследования была предпринята попытка рассчитать и представить корреляцию между критериями Базеля III и показателями устойчивости финансовой системы и в результате выявить связь между Базелем III и стабильностью финансовой системы в Армении.

Ключевые слова: *финансовая устойчивость, эквивалентность капитала, Базель III, ликвидность, экономический норматив.*